

М.А. Онуфрійчук,
м. Луцьк

Як я став книголюбом, краєзнавцем і літератором

Письменник, краєзнавець, громадський діяч Волині Микола Антонович Онуфрійчук ділиться міркуваннями щодо особистого становлення, ролі і місця свого покоління в суспільному поступі, подає бібліографію основних художніх і краєзнавчих праць.

Ключові слова: Холмщина, Волинь, Український фонд культури, література, краєзнавство.

Народився я 22 грудня 1937 року в українському селі Путновичах Холмського повіту Люблинського воєводства /Польща/ в сім'ї коваля Антона Онуфрійчука та Марії з родини Малащуків. У листопаді 1944-го року з батьками та земляками був брутально виселений в с. Заможне Великотокмацького району Запорізької області. У вересні 1945 року, рятуючись від голоду, батьки зуміли перебраться в місто Ківерці на Волині, де я закінчив середню школу № 1. Упродовж 1955-1960 років вищу освіту здобував на історико-філологічному факультеті Луцького державного педагогічного інституту ім.Лесі Українки (тепер Волинський національний університет).

У дитинстві моєю першою вчителькою була мати, вона допомогла мені засвоювати азбуку, ази арифметики, вірші про Україну, Шевченка, українську мову. Авторами цих віршів були Шевченко, Шашкевич, Франко, Воробкевич. У ті далекі роки прочитав роздобутий батьком український буквар, дитячий журнал "Малі друзі"... Під час Різдва і Великодніх свят у родинному колі з неабияким азартом змагався з моїми двоюрідними сестрами за краще читання віршів.

У шкільні роки марив морем, захоплювався подвигами учених-мандрівників, мореплавців, та важка недуга і невдала хірургічна операція, що призвела до інвалідності, розвіяли мою солодку мрію. Проте життя тривало і підказувало вихід із цієї скрути. Думаю, що з мене, на подальший життєвий вибір вплинуло моє оточення, насамперед рідні, школа, інститут, студентське братство, а також література, переважно з бібліотечних фондів, кінофільми про долю вольових, порядних, мужніх героїв і, звісно, пісня, з якою ніколи не розлучався...

Пам'ятаю розповіді бабусі Меланії Малащук, батьків, діда Зозулі, двоюрідного брата Євгена Ковальчука, який навчався в Холмі, про людські долі, великі втрати українців під час Першої світової війни, так званого біженства в Самарську та Оренбурзьку губернії, легенди рідного краю. А ще були відвідини давнього українського міста Холма, його Пречистенського собору з прадавньою Чудотворною іконою Холмської Богородиці (X – XI ст.), місць, пов'язаних з іменами славного короля Данила Романовича, українських князів, видатного українського історика і першого Президента Української Народної Республіки (УНР) Михайла Грушевського, який тут народився, Митрополита Іларіона (професор Іван Огієнко), прем'єр-міністра УНР в екзилі Пилипа Пилипчука, який тут упокоївся (1940).

А далі була Друга світова війна, яка для мене та моїх батьків (тоді громадян Польщі) розпочалася 1-го вересня 1939 року. Безчинство німецьких окупантів, загострення українсько-польських взаємин, які всіляко підігрівалися нападниками, антиукраїнський терор, примусове переселення етнічних українців із прадавнього краю в Радянський Союз, – все це закарбовувалося в дитячій пам'яті і згодом певною мірою вплинуло на формування життєвих орієнтирів, світогляду.

Звісно, цей процес був суперечливим, складним, неоднозначним. Тогочасна радянська система, її ідеологія виховували молоде покоління в дусі інтернаціоналізму, радянського патріотизму, діалектичного матеріалізму, наукового атеїзму. Немало історичних подій або замовчувалися, або ж фальшувалися, а патріоти України, борці за її соборність і незалежність, оголошувалися зрадниками українського народу, “буржуазними націоналістами”, піддавалися анафемі. Все це теж впливало, ранило душу. Хоча не все в минулому треба ганити. Було там і варте доброї пам'яті.

Під час навчання в школі став формувати власну бібліотечку за кошти, отримані від продажу лісових ягід, грибів. Брав участь у хорі, драматичному, літературному гуртках, спортивних змаганнях, туристичних походах, трудових десантах, почав писати вірші. Організував дитячий драмтеатр, гурт колядників. Інтерес до історичних знань, літератури, математики, культури розвивали вчителі Юрій Антонович Свистун (холмщанин), математик Олена Терентіївна Бондар, історик (він же співак, музикант, спортсмен, директор школи) Віктор Михайлович Чеблін, український філолог Зінаїда Платонівна Коваленко, російський мовник Марія Андріївна Скоромець та інші.

Навчаючись у Луцькому педагогічному інституті, брав участь у роботі історичного гуртка, студентського наукового товариства, у

хоровому, драматичному колективах, літературній студії. Пам'ятаю проведену мною 1956 року для колег-студентів першу екскурсію вулицями старого міста Луцька. 1958 року зі М.Снітчуком, Д.Антонюком, Д.Боровським брав участь в археологічних розкопках у Головнянському (нині Любомльський) районі на Волині під керівництвом наукового співробітника Інституту археології АН СРСР Кухаренка Юрія Володимировича, уродженця Хмельниччини. Там виявили підковпакові поховання (6 – 3ст. до н.е.), еліпсної форми городище (9-10 ст. н.е.), два кургани, знайшли багато предметів минувшини... Я вів щоденник тих розкопок, який досі зберігаю, як найдорожчу реліквію...

З однокурсником Миколою Снітчуком збирав і вивчав матеріали про життя і працю українського вченого Юрія Кондратюка, з доповіддю про нього виступав на сесії Студентського наукового товариства, а статтю на її основі опублікував на сторінках обласної газети "Радянська Волинь".

Мої студентські курсові роботи присвячувалися героїчним особистостям, зокрема – Спартаку, генералові Д.Карбишеву, закатованому гітлерівцями в концтаборі Маутхаузен. На розвиток моїх краєзнавчих інтересів впливали історики П.З.Козік, П.К.Сміян, І.С.Гайдай, О.Г.Михайлюк, Р.Н.Оксенюк та інші викладачі. Під впливом філологів і літературознавців В.Ф.Покальчука, С.К.Скирти, Г.І.Самохвал, Г.І.Гришаєвської, Д.П.Іващенко, А.З.Омельковця, С.Д.Розенфельда поглиблював знання української, російської мов, української та зарубіжних літератур, вчився писати вірші, байки, мініатюри, віршовані жарти, оприлюднював їх у студентській літературній студії, яку вів Дмитро Полікарпович Іваненко. Випускав "Студентський перець", "Студентську радіогазету", а під час праці на цілинних землях у Казахстані (1956 р.) – стінгазету "На весь голос".

Виступав зі сцени з гуморесками "Зенітка", "Якби моя бабуся встали" Остапа Вишні, співомовками Степана Руданського, поезіями Володимира Маяковського, Максима Танка.

За цих обставин і формувалося захоплення краєзнавством, літературою, культурно-освітньою, громадською діяльністю.

Упродовж 1960 – 1970-х років працював у Луцькому міському і Волинському обласному комітетах комсомолу, розвивав організаторські здібності, ініціативу, вчився знаходити порозуміння зі школярами, студентською, робітничо-селянською молоддю. Тут мені знадобилися знання історії, мови, літератури. Контакти з молодими росіянами, білорусами, казахами, поляками, литовцями, угорцями, монголами, французами, чехами і словаками спонукали до

розширення знань про ці країни, оволодіння мовами інших народів... Одруження з Марією Кириленко з Київщини (1962 р.) допомогло глибше пізнати долю, менталітет, побут, психологію українців-східняків...

У ту пору зініціював заснування обласної літературно-мистецької премії ім. Олександра Гаврилюка, лауреатами якої стали Ганна Жежко, Олександр Богачук, Петро Мах, Василь Зінкевич, тріо Мареничів, Тетяна Галькун, Василь Гей та інші молоді обдаровані особистості.

Молодечий запал, дух романтизму, побратимства у нас збуджували і підтримували поезії й життєва позиція Василя Симоненка, Бориса Олійника, Дмитра Павличка, Миколи Сомы, Ліни Костенко, Миколи Ткача, Івана Драча, Миколи Вінграновського, Андрія Малишка, Петра Маха, Олександра Богачука, композиторів Платона Майбороди, Олександра Білаша, Мирослава Скорика, Ігоря Шамо, Володимира Івасюка та інших наших митців.

У 1970-1972 роках закінчив відділ працівників преси, радіо, телебачення ВПШ у Києві, здобув фах журналіста. Упродовж 1972-1986 років працював у Будинку політичної освіти в Луцьку. Намагався перейти на викладацьку роботу, щоб навчатись в аспірантурі, але не відпустили. За станом здоров'я (інвалід 2-ої групи) на початку 1987 року вийшов на пенсію.

Але відпочивав недовго. Через декілька місяців у час формування обласного відділення Українського фонду культури (УФК) був обраний заступником, а згодом і головою цього відділення і під орудою Бориса Олійника працював майже 12 років. Був удостоєний почесного звання заслуженого працівника культури України. Робота в УФК мала культурологічно-краєзнавчий характер, про що свідчать й цільові програми, які ми розробляли і втілювали, а саме: "Тарас Шевченко і Волинь", "Леся Українка і Волинь", "Діти, молодь і культура", "Книга", "Відродження і розвиток", "Волинь пам'ятає", "Старе місто", "Волинь – край козацький", "Волинська ікона", "Холмщина". У ту пору я брав участь у залученні громадськості до спорудження пам'ятника Шевченкові в Луцьку, облаштування Лесиних місць на Волині, сприяв виданню краєзнавчих книг, відродженню обласних товариств краєзнавців, "Просвіти", створенню товариств "Холмщина", "Меморіал", культурних об'єднань національних меншин, хорового колективу холмщан (нині Народний аматорський хор "Дзвони Холмщини").

Для підтримки обдарованих дітей та молоді, письменників, працівників культури і мистецтва, краєзнавців і народних майстрів подбав про заснування добродійної стипендії ім. Галшки Гулевичівни, громадських премій "Надія" і "Одержимість". Їх лауреатами

стали Василь Слапчук, Андрій Криштальський, Анатолій Махонюк, Віктор Швець, Андрій Кравченко, квартет "Акорд", Микола Куделя, Ростислав Кушнерук, Григорій Гуртовий, Надія Горлицька, Ілля Онуфрійчук (Канада), Степан Радіон (Австралія), Наталія Солошенко-Тиравська (Австралія), Галина Кажан, Лариса Мікоян та ін. З головою обласної організації СПУ Василем Геєм ініціював заснування обласної літературно-мистецької премії ім. Агатангела Кримського.

Останніх десять років (2000-2010) очолюю Волинське обласне ветеранське громадсько-культурне товариство "Холмщина", більшість заходів якого спрямовані на відродження та зміцнення пам'яті про отчий край, його українську культуру, духовні святині, видатні особистості, важливі події. Упродовж цього періоду я не раз звертався до різних владних структур як на Волині, так і в Києві з клопотаннями щодо розв'язання проблем, породжених депортацією етнічних українців з території Холмщини, Підляшшя, Надсяння, Лемківщини, Західної Бойківщини, ініціював та виступав організатором щорічних паломницьких поїздок у рідний край, у місця свого походження, до наших храмів, могил предків, міжнародних наукових і науково-практичних конференцій, Пам'ятних академій, Віч скорботи, фестивалів-конкурсів, творчих звітів "Ми – діти Данилового краю", "Ти не згасла, зоре ясна", "Як за Буг нас виганяли", вшанування Чудотворної ікони Холмської Богородиці, спорудження на її честь храму в Луцьку, виготовлення та встановлення пам'ятників жертвам воєн, депортацій, антиукраїнського терору, борцям за волю України як на Волині, так і на Холмщині, видання книг, присвячених Холмщині й Підляшшю...

Мое захоплення краєзнавством, культурою, літературою в зрілому віці підігрівало спілкування з членами клубу краєзнавців у Волинській обласній науковій бібліотеці ім. Олени Пчілки, працівниками Волинського краєзнавчого музею, з такими краєзнавцями? як Григорій Гуртовий, Олекса Ошуркевич, Вальдемар П'ясецький, Віра Комзюк, проф. Микола Кучерепа, проф. Геннадій Бондаренко, проф. Михайло Кучінко, проф. Віктор Прокопчук з Хмельниччини, проф. Юрій Макар з Чернівців, доктор Григорій Купріянович з Люблина, доктор Юрій Гаврилук з Підляшшя, Богдан Мартинюк з Варшави та іншими ентузіастами цієї живої, цікавої справи.

Мав істотну підтримку та неабияке задоволення від спілкування з нашими земляками-українцями з діаспори, такими як Любов Василів-Базюк та Ілля Онуфрійчук з Канади, Наталія Солошенко-Тиравська і Степан Радіон із Австралії, Степан Новицький і Пилип Шайда із США.

У 1980-х переклав українською кілька книжок білоруських письменників: Алєся Жука, Павла Миська, Василя Хомченка. Взяв участь у перекладі оповідань молодих російських письменників, виданих у "Молоді" під назвою "Первоцвіт".

Написав і видав публіцистично-документальну повість "Солона грудка Холмської землі" (2000 р.), "Загадайлівка" (віршовані загадки для дітей з ілюстраціями талановитої художниці Валентини Михальської, 2000 р.), "Дивниця" (повість, оповідання, казки, 2001р.), "Лисі та чубаті" (гумореска, бувальщини, 2002 р.), "Холмському роду нема переводу" (розповіді про депортованих українців з Холмщини, доля яких пов'язана з Волинням, 2005 р.), "Літопис Волинського обласного ветеранського громадсько-культурного товариства "Холмщина" 1990– 2005 рр.", "Сонячний зайчик" (вірші для дітей, 2007 р.), "Ведмеже захоочення" (байки, 2007 р.).

В цілому здійснив понад 500 публікацій. За змістом вони торкалися проблем історії, культури, збереження пам'яток, рідної мови, літератури, національних традицій, присвячувалися видатним особистостям, зокрема письменникам У.Самчуку, М.Левицькому, В.Островському, О.Лягуринській, О.Стефановичу, С.Радіону, М.Калинчуку, Г.Орлівні, В.Мизинцю, Ф.Малицькому, В.Ревусі, художникам і скульпторам (Л.Молодожанину і О.Лягуринській), ученим М.Грушевському, І.Огієнку, В.Липинському, Ф.Онуфрійчуку, М.Бойку, митрополитам П.Могилі, Іларіону, народним майстрам, кіномитцям, долі української діаспори, її установам, етнічним українцям Холмщини, Підляшшя, роботі Українського фонду культури, Волинського обласного громадсько-культурного товариства "Холмщина"

Брав участь у роботі редколегій альманаху "Світязь", журналу "Волинь", газети "Живиця" (орган обласної організації НСПУ та об'єднання УФК). Окремі матеріали друкувалися в журналах і газетах під псевдонімами Микола Байрак, М.Байрак, Чук Онуфрій, Микола Антонович, М.Грудень, Антонюк М., М.О. та ін. Про характер моїх публікацій можна судити з бібліографії основних праць, які представляю на суд читача:

Окремі видання

1. Солона грудка Холмської землі: повість.– Луцьк: Надстир'я, 2000.– 156 с.
2. Загадайлівка: загадки для дітей. – Луцьк: Настир'я, 2000. – 16 с.
3. Дивниця: повість, оповідання, казки. – Луцьк: Надстир'я, 2001. –56 с.

4. Лисі та чубаті: гумореска, бувальщини. – Луцьк: Надстир'я, 2002. – 48 с.
5. Холмському роду нема переводу. Розповіді про депортованих українців з Холмщини, доля яких пов'язана з Волинню. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2005. – 164 с.
6. Літопис Волинського обласного ветеранського громадсько-культурного товариства "Холмщина". 1990-2005 рр. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2005. – 92 с.
7. Для блага рідної культури: літопис Волинського обласного відділення Українського фонду культури /1987-1997/. – Луцьк, 1998. – 49 с.
8. Сонячний зайчик: вірші для дітей. – Луцьк: Надстир'я, 2007. – 28 с.
9. Ведмеже захочення: байки. – Луцьк: Надстир'я, 2007. – 28 с.

Переклади художніх творів

1. Головіна Н. Хвиле моя, хвиле: оповідання: [переклад з рос.] // Первоцвіт: оповідання молодих письменників РРФСР. – К.: Молодь, 1982. – Кн. I. – С. 69-80.
2. Жичка Ф. День буде ясний, Жук А. Світанки над полігоном: Повісті / Пер. з білорус. О.Олійника і М.Онуфрійчука. – К.: Молодь, 1984. – 192 с.
3. Мисько П. Ерпиди на планеті Земля: повісті, оповідання, казки. – К.: Веселка, 1989. – 239 с. – З білоруської.
4. Хомченко В. Упізнавши – затримати: повість. – К.: Дніпро, 1990. – 319 с. – З білоруської.

Участь у виданні пісенників

1. Співає Холмщина: зб. укр. нар. і автор. пісень / упоряд. О. Головерса; літ. редакц. М. Онуфрійчук. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2003. – 88 с.
2. Ти не згасла, зоре ясна: пісні Холмщини та Підляшшя / упоряд. Й. Стуцюк, М. Стефанишин; відп. за випуск М. Онуфрійчук. – Луцьк: Ініціал, 2006. – 352 с.

Художні твори в збірниках, альманахах

1. Ми стали журавлями: вірш // Письменники Лесиного краю. – Луцьк: Надстир'я, 1994. – С. 29 – 30.
2. Рябчик. Казка для дітей і дорослих // Віче. – 1995. – № 32, 33, 34. – 11, 18, 24 серп.
3. Де ховаються гриби? вірші // "Світязь": альманах Волин. обл. орг. НСПУ. – 1999. – Вип. 6. – С. 68-69.

4. Добірка віршів // Перевесло: антологія. У 2-ох т. – Т.І.: Поезія, – Луцьк: Вежа, 2001. – С. 157-166.
5. Короткі байки // Світязь: альманах ВО НСПУ. – Луцьк: Надстир'я, 2001. – Вип.8. – С.139-140.
6. Отчий край. Скажи, матусю рідна // Ти не згасла, зоре ясна: пісні Холмщини і Підляшшя. – Луцьк: Ініціал, 2006. – С.334-335, 340.
7. Горобець і Кіт; Булава і Голова; Гомоніли два гриби: байки// Світязь: альманах ВО НСПУ.– Луцьк: ВМА "Терен" 2007.– С.116 – 117.
8. Круті // Тижневик "Віче-інформ". – 2010. – № 4, 28 січ.
9. Християнські вірші / упоряд. Н.О. Данилевська, С.Є. Сапеляк. – Ніжин: Вид-во "Аспект-Поліграф", 2010. – С.200-2007.
10. Кобзарський дух // Віче –інформ. – 2010. – № 9, 4 берез.

Статті в наукових збірниках та журналах

1. Павло Апполонович Тутковський і Волинь // Минуле і сучасне Волині / тези доп. і повідом. II – ої Волин. іст.-краєзн. конф. 26-28 травня 1988 р. / – Луцьк, 1988 р. – Частина II. – С.217-220.
2. Про створення краєзнавчого товариства Волинської області // Минуле і сучасне Волині: тези доп. та повідом. III – ої Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1989. – С. 9-11.
3. Модест Пилипович Левицький / 1866-1932 // Минуле і сучасне Волині. Історичні постаті краю: тези доп. та повідом. V-ої Волинської іст.-краєзн. конф. 11-13 жовтня 1991 року. – Луцьк, 1991. – С. 93-95.
4. Краєзнавство Волинського зарубіжжя і Волинський фонд культури // Минуле і сучасне Волині. Краєзнавство: історія, здобутки, перспективи: тези доп. та повідом. II – ої регіон. "Велика Волинь" і VI-ої обл. іст.-краєзн. конф. 8-10 жовтня 1992 року. – Луцьк, 1992. – С. 7-10.
5. Краєзнавство в роботі Волинського фонду культури // Шоста Всеукраїнська конференція з історичного краєзнавства. – Луцьк, 1993. – С.462-463.
6. Олекса Стефанович // Велика Волинь: минуле й сучасне: матер. Міжнар. наук. краєзн. конф., жовтень 1994 р. Хмельницький; Ізяслав; Шепетівка, 1994. – С. 497-499.
7. І.І.Огієнко про Волинь і волинян // Минуле і сучасне Волині: Проблеми джерелознавства: тези доп. і повідомл. VII Волин. іст.-краєзн. конф. 15-16 вересня 1994 р. Луцьк, 1994. – С. 146-148.
8. Українці на Кавказькому фронті Першої світової війни // Документально-художня проза про Першу світову війну: матер.

- і тези доп. та повідомл. Міжнар. наук. теорет. конф. 23-26 жовтня 1994 року. – Луцьк, 1994. – С.144-146.
9. Наше біженство в Росію /спогади моїх батьків // Там само. – С. 146-148.
  10. А.Т. Пальшина повторила подвиг Н. Дурової // Там само. – С.149-150.
  11. Спомин жителя Путнович на Холмщині // Волинь в Другій світовій війні та перші повоєнні роки: матер. наук. іст.-краєзн. конф., присвяченої 50-ій річниці перемоги над фашизмом. 19-20 квітня 1995 року. – Луцьк, 1995. – С. 92-93.
  12. Модест Левицький любив і творив музику// Роде наш красний. Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк: Настир'я, 1996. – С. 334-337.
  13. Володимир Островський – український письменник// Минуле і сучасне Волині: Олександр Цинкаловський і Волинь: матер. ІХ наук. іст.-краєзн. міжнар. конф. 20-23 січня 1998 року. – Луцьк: Настир'я, 1998. – С.71-72.
  14. Син Поділля – дідусь Волині [Про М.П.Левицького] // Поділля і Південно-Східна Волинь в роки Визвольної війни XVII ст.: матер. Всеукр. істор.-краєзн. наук.-практ. конф., 19 вересня 1998 року. – Хмельницький; Стара Синява: Поділля, 1998. – С.273-276.
  15. Володимир Островський – волинський письменник // Волинь у житті та творчості письменників: зб. наук. праць. – Луцьк: Вежа, 1999. – С.81-85.
  16. Косачініана в роботі Волинського фонду культури // Олена Пчілка і Волинь: матер. наук.-практ. конф. 29-30 червня 1999 року. – Луцьк: Надстир'я, 1999. – С. 96-97.
  17. Холмська ікона Божої Матері в переказах і легендах // Пам'ятки сакральського мистецтва Волині на межі тисячоліть: наук. зб. За матер. УІІ Міжнар. наук. конф. з волин. іконопису. – Луцьк: Надстир'я, 2000. – Вип. 7. – С. 21-22.
  18. Холмська ікона Божої Матері в переказах і легендах // Етнічна історія народів Європи. Духовна культура українців на етнічних західних землях впродовж віків: зб. наук. праць. – К.: УНІСЕРВ, 2001. – Вип. 1. – С.97-99.
  19. Нас єднають мости пам'яті // Волинського цвіту по всьому світу. Матер. наук.-практ. конф. "У світах – діти України", 10 липня 2001 року. – Луцьк: Вісник і К°, 2001, 2001. – С.91-98.
  20. Леся Українка в пошануванні української діаспори волинян// Леся Українка і родина Косачів у контексті української та світової культури: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. Колодязне, 24-25 лютого 2001 р. – Луцьк: Надстир'я, 2001. – С. 134-135.

21. Із щоденника археологічних розкопок у Головнянському районі Волинської області / 25.05– 08.06.1958 р. // *Минуле і сучасне Волині й Полісся: край на межі тисячоліть: матер. наук. іст.-краєзн. конф.* – Луцьк: Надстир'я, 2002. – С.132-136.
22. Мета, характер і наслідки примусового переселення етнічних українців з території Холмщини і Підляшшя // *Українці Холмщини і Підляшшя: історична доля, духовна і матеріальна культура впродовж віків.* – Луцьк: Вежа, 2008. – С. 157-164.
23. Давній герб Волині // *Волинь.* – Луцьк, 1991. – Ч.І. – С.20-24.
24. Холмська ікона Божої Матері в переказах і легендах // *Волинь моя: журн. міжнар. громад. об'єднання "Волинське братство".* – К.: Вид. "Київська правда", 2001. – Вип. І. – С.181-184.
25. Митрополит Іларіон і Холмщина // *Літопис Волині: наук.-популяр. і літер.-худ. часопис.* – Луцьк: Вежа, 2003. – Ч.2. – С.124-128.
26. Про діяльність Волинського товариства "Холмщина" // *Інформ. бюлетень.* – Львів, 2007. – № 15, 23 берез. – С.21-22.
27. Вшанування Михайла Грушевського // *Там само.* – С.1-2.
28. Товариство холмщин на Волині // *Там само.* – 2009. – № 16. – С. 6-7.
29. Пам'ять наша не зав'яне // *Там само.* – № 17. – 2009. – С.9-10.

Про автора

Письменники Лесиною краю: літературозн. довідн. – Луцьк: Надстир'я, 1994. – С.29-30.

Визнання: почесне звання Миколі Онуфрійчуку // *Волинь.* – 1997. – 30 жовтня.

Гуменюк Н. Микола Онуфрійчук: "В культуру я прийшов не дилетантом" // *Віче.* – 1997. – 25 груд.

Павлюк І. Онуфрійчук Микола Антонович // *Українська журналістика в іменах: матер. до енциклоп. словн.* – Львів, 2000. – Вип. 7. – С.257.

Штинько В. Щедра осінь Миколи Онуфрійчука // *Волинь.* – 2000. – 14 листоп.

"Рябчик – не пташка, а добрий пес" // *Волинь.* – 2002. – 2 лют.

Джерела, які не пересихають // *Книжковий сад "Надстир'я": статті.* – Луцьк: Надстир'я, 2002. – С.131.

Онуфрійчук Микола Антонович // *Країзнавці (сучасні дослід. рідн. краю).* – К.: Кам'янець-Подільський, 2003. – Вип. 1. – С. 160-161.

Вишневецька Г. Диво, яке дарує Микола Онуфрійчук // *Сім'я і дім: народна Трибуна.* – 2004.

Вишневська Г. З глибини пам'яті // Шлях перемоги. – 2004. – № 33. – С.14.

Вишневська Г. Трагічна доля Холмщини // Літ.Україна. – 2004. – 26 серп.

Прокопчук В.С. Історичне краєзнавство Правобережної України 30-х років ХХ – початку ХХІ століття. – Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2005. – С.25, 32, 33, 336, 413, 417, 420, 424, 503, 507, 518, 537.

Прийнято до спілчанських лав // Літ.Україна. – 2005. – 21 лип.

Письменниками стали відразу четверо волинян // Волинь. – 2005. – 5 лип.

Микола Онуфрійчук // Письменники України: бібліогр. довід. – К.: 2006. – С.298.

70 років від дня народження М.А.Онуфрійчук /1937/ // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2007 рік. – Луцьк: ПВД "Твердиня". – 2006. – С.135-139.

Миколі Онуфрійчуку – 70. З роду холмцаків // Світязь. Альманах Волин. обл. орган. НСПУ. – Луцьк: ВМА "Терен", 2007. – С.113-118.

Спіріна Ю. В очільника "Холмщини" Миколи Онуфрійчука – ювілей // Волинські єпархіальні відомості. – 2007. – Груд. – С.3-4.

Штинько В. Ще не дописані сторінки долі... // Волинь-нова. – 2007. – 22 груд.

Прокопчук В.С. Краєзнавча діяльність Волинського обласного громадського культурного товариства "Холмщина" / В.С. Прокопчук // III Міжнар. конгрес укр. Істориків "Українська наука на шляху творчого поступу". – Луцьк, 2008. – Т.3. – С. 171-176.

Створення і діяльність Волинської обласної організації НСКУ // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Волинська обласна організація НСКУ: матер. до відзначення 20-річчя від часу створення. Спец. випуск. – Луцьк, 2009. – С. 20, 21, 22, 37, 43, 45, 82, 89, 90, 93, 104, 149, 152, 171, 177.

Писатель, краевед, общественный деятель Волыни Николай Антонович Онуфрийчук делится рассуждениями относительно личного становления, роли и места своего поколения в общественном продвижении, подает библиографию основных художественных и краеведческих трудов.

Ключевые слова: Холмщина, Волинь, Украинский фонд культуры, литература, краеведение.